

NORGES HØYESTERETT

Den 28. juni 2012 avsa Høyesterett dom i

HR-2012-01337-A, (sak nr. 2012/384), straffesak, anke over dom,

A (advokat Marius O. Dietrichson)

mot

Den offentlige påtalemyndighet (statsadvokat Katharina Rise)

STEMMEGIVNING :

- (1) Dommer **Bull**: Saken gjelder forståelsen av uttrykket "seksuell omgang" i straffeloven § 192 første ledd og utmåling av straff for overtredelse av § 192 første ledd bokstav a. Hovedspørsmålet er om det i uttrykket "seksuell omgang" ligger et krav om seksuell motivasjon.
- (2) A ble 29. oktober 2010 satt under tiltale for brudd på straffeloven § 192 første ledd bokstav a. Stavanger tingrett fant A skyldig etter tiltalen. I dommen 30. mars 2011 lyder domsslutningen slik:
 - "1. A, født 161076 -----, dømmes for overtredelse av straffeloven § 192 første ledd bokstav a til fengsel i 1 – ett – år og 3 – tre – måneder, jf. straffeloven § 64 første ledd.

Varetekt kommer til fradrag med 3 – tre – dager.
 2. A, født 161076 30701, plikter innen 14 – fjorten – dager å betale oppreisningserstatning til B med 100 000 – etthundretusen – kroner."
- (3) Henvisningen til straffeloven § 64 skyldes en tidligere bøtstraff uten betydning for nærværende sak.

- (4) A anket til lagmannsretten. Også Gulating lagmannsrett fant ham skyldig etter tiltalen. Dommen 21. desember 2011 har slik domsslutning:

"1. A, født 16 oktober 1976, dømmes for overtredelse av straffeloven § 192 første ledd bokstav a) til en straff av fengsel i 2 – to – år hvorav 1 – ett – år gjøres betinget med en prøvetid på 2 – to – år, jf straffeloven §§ 52 flg.

Han tilkommer varetektsfradrag på 3 dager.

Straffeloven § 64 kommer til anvendelse.

2. A, født 16 oktober 1976, dømmes til å betale oppreisning til B med kr 125.000,- kroneretthundreogfemogtyvetusen 00/100 innen 2 – to – uker fra forkynnelsen av denne dom."

- (5) A anket til Høyesterett over saksbehandlingen, lovanvendelsen og straffutmålingen. Han begjærte også ny behandling av det sivile kravet. Høyesteretts ankeutvalg besluttet 29. mars 2012 å tillate anken fremmet for så vidt gjaldt lovanvendelsen og straffutmålingen. Det ble i ankeutvalgets beslutning gitt uttrykk for at begjæringen om ny behandling av det sivile kravet først ville bli vurdert når fristen etter straffeprosessloven § 434 femte ledd var utløpt. Ankeutvalget besluttet 29. mai 2012 ikke å samtykke til ny behandling av det sivile kravet, men bemerket samtidig at dersom anken førte frem, måtte det også få virkning for avgjørelsen av det sivile kravet.

- (6) *Jeg er kommet til at anken må forkastes.*

- (7) Straffeloven § 192 første ledd bokstav a rammer den som "skaffer seg seksuell omgang ved vold eller ved truende atferd".

- (8) Jeg finner det hensiktsmessig først å si noe om hendelsesforløpet, basert på tingrettens beskrivelse som lagmannsretten sluttet seg til i sin begrunnelse for straffutmålingen.

- (9) Fornærmede hadde den aktuelle kvelden vært "på byen" sammen med noen venninner. Hun kom på et tidspunkt bort fra venninnene og i kontakt med A som inviterte henne på nachspiel i leiligheten der han bodde – etter det hun forstod sammen med flere. Det var imidlertid ingen andre der, og hun opplevde hans atferd etter at de var kommet frem, som aggressiv og skremmende. Etter 20 til 30 minutter så hun sitt snitt til forlate leiligheten. Hun tok heisen ned og havnet i kjelleren. Domfelte kom ned trappen etter henne. Tingretten skriver om det som deretter skjedde:

"Tiltalte tok tak i B med armen sin rundt halsen og dro henne med seg inn i et rom som lå under trappen – et søppelrom. Han begynner å lete etter noe på henne, sa ikke hva det var men hun skjønnte ut fra situasjonen at han trodde hun hadde tatt noe fra ham. Etter hvert sa han flere ganger 'har du tatt noe?' Han åpnet munnen på henne og dro munnvikene til side med makt slik at B fikk sårskader på innsiden av munnen. Mens han holdt på, truet ham med å drepe henne ('jeg skal drepe deg') og hun ble bedt om å kle av seg alle klærne. Hun ble så redd at hun gjorde som han sa. Han ransaket klærne – sjekket lommer og bretter i buksen og ristet toppen. Han ristet også i vesken. Mens hun var naken bad han henne om å spre bena, han bøyde seg ned og kjente inni hennes vagina med en eller flere fingre. Han tok fingrene 'rett inn og rett ut'. Etterpå luktet han demonstrativt på fingrene og skar grimaser som for å tilkjenne en oppfatning om dårlig lukt. B var redd og gråt, men fikk etter hvert klærne sine og hun sprang bort fra

blokken. Hun tok på seg trusen inne og resten av tøyet noe senere. Hun ringte 1881, som satte henne over til operasjonssentralen. Politiet kom etter ca 10 minutt."

- (10) Det er ikke tvilsomt at den handlingen som her beskrives, i utgangspunktet rammes av straffeloven § 192 første ledd. Etter sikker praksis omfattes innføring av en eller flere fingre i skjeden av bestemmelsen, jf. blant annet Rt. 1989 side 979, på side 980. Det er også klart – og heller ikke bestridt – at domfelte tvang fornærmede til å tåle dette gjennom bruk av vold og trusler, slik det kreves etter § 192 første ledd bokstav a.
- (11) Spørsmålet er imidlertid om uttrykket "seksuell omgang" i straffeloven § 192 første ledd – voldtektsbestemmelsen – innebærer et vilkår om at handlingen må være seksuelt motivert.
- (12) Tingretten har lagt til grunn at A stakk en eller flere fingre opp i skjeden til fornærmede "for å lete etter noe han mente at hun hadde tatt fra ham". Det må altså legges til grunn at handlingen ikke var seksuelt motivert. Det jeg tidligere har sitert fra tingrettens beskrivelse av hendelsesforløpet, må forstås slik at fornærmede skjønnte dette. Også lagmannsretten har basert seg på dette. Det fremgår av lagmannsretten dom at følgende ble protokollert fra lagmannens rettsbelæring:
- "Det er ikke et vilkår at den seksuelle omgangen, her spørsmålet om tiltalte stakk en eller flere fingre inn i hennes skjede, er seksuelt motivert. Det er tilstrekkelig at innføring av fingre i skjeden er en krenkende handling uten aktverdig motiv, i motsetning til for eksempel en ordinær legeundersøkelse.**
- Finner dere derfor bevist utenfor rimelig tvil at tiltalte objektivt sett har forholdt seg som beskrevet i spørsmålet, og de øvrige vilkår som jeg har redegjort for er oppfylt, må dere svare ja på spørsmålet."**
- (13) Det følger av Rt. 1938 side 646, på side 647, at det i begrepet "utuktig adferd" i den bestemmelsen som den gang var straffeloven § 212, ikke lå noe krav om at atferden måtte være seksuelt motivert. Også voldtektsbestemmelsen brukte den gang uttrykket "utuktig" – "utuktig omgang". Den måtte da forstås på samme måte. Jeg viser her til NOU 1997: 23 Seksuallovbrudd, på side 13 med henvisning til juridisk teori.
- (14) Ved lov 11. august 2000 nr. 76 ble uttrykket "utuktig omgang" erstattet med "seksuell omgang". Det er klart at lovgiver med dette ikke tilsiktet noen realitetsendring. Av Ot.prp. nr. 28 (1999–2000) side 20 fremgår det at ordet "seksuell" ikke skulle medføre noe vilkår om en bestemt motivasjon bak den straffbare handlingen, og i Innst. O. nr. 92 (1999–2000) side 6 uttalte Justiskomiteen at den nye begrepsbruken ikke innebar noen innholdsmessig endring.
- (15) Domfelte har imidlertid gjort gjeldende at ordet "seksuell" – i motsetning til ordet "utuktig" – rent språklig må forstås slik at det innebærer en forutsetning om seksuell motivasjon for handlingen. Det er videre anført at slik motivasjon inngår som et viktig element i straffbarhetsvurderingen etter straffeloven § 200 om seksuell handling og § 201 om seksuelt krenkende og annen uanstendig atferd, som ellers ville ramme altfor vidt. En tilsvarende vurdering må foretas ved § 192.
- (16) Jeg kan for min del ikke se at det i selve ordet "seksuell" språklig sett ligger noen nødvendig forutsetning om motivasjon. Jeg er heller ikke enig i at man her kan slutte fra de forbehold som i rettspraksis er gjort ved §§ 200 og 201, hvor motivasjonen kan være et

moment i en helhetsvurdering, og til voldtektsbestemmelsen i § 192. Denne bestemmelsen rammer bare "seksuell omgang", hvilket – noe forenklet fremstilt – innebærer befatning med kjønnsorganer. Det kreves videre at gjerningspersonen skal ha tiltvunget seg den seksuelle omgangen. De avgrensningsspørsmålene som gjør seg gjeldende ved §§ 200 og 201, oppstår ikke på samme måte her.

- (17) Et sentralt hensyn bak § 192 er at bestemmelsen skal beskytte den seksuelle integritet. Integritetskrenkelsen blir knapt noe mindre av at gjerningspersonen ikke er drevet av noen trang til seksuell tilfredsstillelse – eller av at fornærmede skjønnte dette.
- (18) Jeg mener etter dette at lagmannsretten har bygget på en korrekt forståelse av straffeloven § 192 når den har lagt til grunn at uttrykket "seksuell omgang" ikke stiller krav om at handlingen må være seksuelt motivert. Jeg kan ikke se at denne forståelsen innebærer noen utvidende tolkning i forhold til ordlyden. Da byr heller ikke lovskravet i Grunnloven § 96 eller Den europeiske menneskerettighetskonvensjon artikkel 7 på problemer.
- (19) I lagmannens rettsbelæring er anvendelsesområdet for § 192 generelt beskrevet som krenkende handlinger uten aktverdig motiv, og legeundersøkelser nevnes som eksempel på handlinger som ikke er omfattet. Jeg finner det for min del ikke nødvendig å gå inn i en drøftelse av hvordan anvendelsesområdet mest hensiktsmessig kan beskrives i generelle vendinger.
- (20) Anken gjelder også straffutmålingen. I motsetning til tingretten har lagmannsretten ikke sett den manglende seksuelle motivasjonen som noen formildende omstendighet, og det er jeg enig i. Fornærmede ble utsatt for en ytterst krenkende og skremmende atferd, og som nevnt kan jeg ikke se at integritetskrenkelsen blir mindre av at hun forstod at atferden ikke var seksuelt motivert.
- (21) Under henvisning til Rt. 2003 side 495 fant lagmannsretten at straffen passende kunne settes til fengsel i to år. Det kan imidlertid være grunn til å peke på at den saken gjaldt brudd på § 192 første ledd bokstav b – selv om det ble uttalt at handlingen lå nær opp til bokstav a. Videre nøyde Høyesterett seg med å uttale at straffen lagmannsretten hadde utmålt, ikke var for streng. Det kunne ha vært vel så nærliggende å ta utgangspunkt i Rt. 2003 side 496 om brudd på § 192 første ledd bokstav a. Der ble lagmannsrettens utmålte straff på to år og ni måneder ansett som passende. Den saken var mer alvorlig enn vår, men tilsier likevel at lagmannsretten i vår sak nok kunne ha tatt utgangspunkt i et nivå på to år og tre til seks måneder. Da påtalemyndigheten ikke varslet påstand om straffskjerpelse i sitt anketilsvar, og i skranken for Høyesterett har ansett seg bundet av dette, mener jeg likevel at lagmannsrettens utgangspunkt på to års fengsel her får bli stående.
- (22) Lagmannsretten har gjort ett år av straffen betinget fordi saken har tatt lang tid. Dette er jeg enig i. Handlingen ble begått 11. juli 2008. Tiltale ble først tatt ut 29. oktober 2010. Selv om saken deretter har vært behandlet med tilbørlig hurtighet i rettsvesenet, har det nå altså gått nærmere fire år uten at domfelte kan lastes for det. Den lange tiden det tok før tiltale ble tatt ut, synes dels å skyldes at endelig resultat av den rettsmedisinske undersøkelsen først forelå 21. september 2009. Det er imidlertid ikke opplyst noen grunn til at det tok så lang tid.
- (23) Når anken etter dette forkastes, er det ikke nødvendig å gå inn på det sivile kravet.

(24) Jeg stemmer for denne

D O M:

Anken forkastes.

(25) Dommer **Normann:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.

(26) Dommar **Utgård:** Det same.

(27) Dommar **Indreberg:** Likeså.

(28) Dommer **Skoghøy:** Likeså.

(29) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

Anken forkastes.

Riktig utskrift bekreftes: